

VALOAREA ȘI DEMNITATEA PERSOANEI UMANE ÎN LUMINA ÎNVĂȚĂTURII CREȘTINE*

- THE VALUE AND DIGNITY OF THE HUMAN PERSON
IN THE LIGHT OF CHRISTIAN TEACHING-

Pr. Prof. Univ. Dr. Florea ȘTEFAN,
Facultatea de Teologie Ortodoxa și Științele Educației
Universitatea “Valahia”, Târgoviște,
ROMANIA,
Email: pr_florestefan@yahoo.com

ABSTRACT

Life ruled by law and the legality of our culture have in common the oblivion of the right and the demand of saving yourself through your deeds. Life ruled by law deals only with individual saving, because it does not see the total good; it always balances, for its whole horizon is nothing but a changing, as it is the report between God and human being. Love has every virtue and it is contrary to all sins. This is the source of all forms of good. The one who has love is on his way to perfection. Between love and consciousness there is a real complementariness. Consciousness is the instrument through which law becomes operative in our being. Saint Apostle Pavel underlines the fact that a pure moral consciousness is kept by belief (Tit. 1, 15-16). Christian love that springs from a pure moral consciousness and heart is what God wanted from his creation, man having the possibility to take the resemblance with God, as his nursing to “God’s image”.

Keywords: love; consciousness; freedom; perfection; virtue; belief;

INTRODUCERE

„Cu viața nu se face comerț” afirmă Episcopii Conferinței Episcopale Italiene în Mesajul lor pentru cea de-a XXV-a Zi pentru Viață, din 2 februarie, publicat pe site-ul Bisericii Catolice din Italia, www.chiesacattolica.it.

Ființa umană nu este un consumator care poate fi studiat, manipulat, folosit, a afirmat Mons. Elio Sgreccia, vice-președinte al Academiei Pontificale pentru Viață, într-un interviu acordat agenției Fides, pe marginea Mesajului Conferinței Episcopale Italiene pentru Ziua pentru Viață.

- Monsenieur Sgreccia: De ce „cu viața nu se poate face comerț?”
Comerțul cu viața umană nu constă doar în exploatarea prostituției sau în forme de pedofilie; din păcate, mai există alte forme foarte grave precum cercetarea științifică, reducerea cheltuielilor în administrațiile sanitare. De exemplu, astăzi are loc dezbaterea în Națiunile Unite asupra utilizării embrionilor umani, congelați, clonați pentru a obține din ei celule-

* Pentru varianta acestui studiu în limba engleză, cu același titlu, vezi *International Multidisciplinary Scientific Conferences on the Dialogue between Sciences & Arts, Religion & Education*, ISSN 2601-8403, ISSN-L 2601-839X Conference: MCDSARE, Volume 4, Year 2020, Theme: Harmony of Science. The Fundamental Constants and Empirical Specificity ©Published by IFIASA, Romania, <https://ifiasa.org/en/MCDSARE-2020/>

rădăcină folositoare vindecării unor boli. Aceste celule sunt scoase pe piață, iar piața începe comerțul cu laboratoarele de cercetări. Se spune că sunt necesare aceste celule pentru vindecarea unor boli, dar acest lucru nu este adevărat. Nu este necesară „uciderea” unei alte ființe umane pentru a obține celule-rădăcină; se pot lua și de la persoane în viață.

Vinderea embrionilor pentru utere gazdă, găzduirea însăși a uterelor femeilor sunt forme de comerț dedicate procreării artificiale. Formele mai subtile sunt acelea care influențează piața sanitară. Se încearcă privilegierea mai degrabă a formelor tratate în laborator decât a celor furnizate de administratorii sanitari. Nu se preocupă nimeni de faptul că un bătrân este abandonat într-un azil, sau că în țările mai sărace precum Africa nu ajung medicamentele. Totul influențează piața sanitară, fiind o poziție fermă de a avertiza, asupra acestor forme diferite. Împotriva lor trebuie făcut apel la demnitatea persoanei, care este valoarea cea mai de preț din lume.¹

1. SPECIFICUL PERSOANEI UMANE

Creștinismul are la temelie învățătura unică și supremă a Mântuitorului Hristos. Credincioșii își conformează viața cu această învățătură, trăind intens pe toate planurile vieții spirituale, în comuniune de iubire cu Dumnezeu și cu semenii, în drumul lor spre obținerea mântuirii care ne-a fost adusă obiectiv de Iisus Hristos prin Întrupare, Viața și Învățătura Sa, Patimi, Cruce, Înviere și Înălțare, rămânând ca roadele să ni le însușim fiecare în parte prin har, credință și fapte bune, în Biserică. Deci, creștinismul nu este un sistem filosofic, o sumă de filosofii sau o doctrină religioasă.

Însă Morala creștină nu este o simplă împlinire de către creștin a unor datorii care nu-l duc nicăieri în această viață pământească și îi asigură doar o răsplată exterioară în viața viitoare. Aceste datorii sunt pentru planul exterior al vieții umane, pentru o conviețuire ordonată de pildă. Dar în Morala creștină nu este de ajuns atât. Intervine iubirea creștină, jertfelnică, dăruitoare, care se cere împlinită, deci accent pe „cele dinlăuntru”, pe interiorul omului. „Acțiunea liberă este întotdeauna transpunerea în faptă a sufletului, expresia lui concretă, exterioară. Și valoarea ei nu izvorăște din aspectul ei exterior, ci din sufletul ei, din izvoarele ei lăuntrice. În lăuntru este rădăcina, acolo este seva dătătoare de viață din care răsar frunzele, florile și roadele”.

Creștinul duce o viață în Hristos, viață adevărată, plină de florile virtuților, în iubire jertfelnică, și crește treptat (nu dintr-o dată) în Hristos, o zidire în Duhul lui Hristos, încă din cursul vieții pământești, căci împlinirea și trăirea învățăturilor Sale transformă ontologic ființa lui. De aceea când vorbim de Morala creștină nu trebuie s-o înțelegem ca pe o disciplină pur științifică, teoretică, ci ca pe o explicare sau descriere a vieții credincioșilor în Hristos, în Biserica Sa.

Morala creștină ridică granițele individuale dintre oameni și afirmă universalitatea tuturor oamenilor prin principiul iubirii creștine, iubirii jertfelnice, dăruitoare, temelie libertății și egalității tuturor în Hristos. Iubirea creștină își are temelul în iubirea lui Hristos, care este fără margini, se revarsă peste toate și peste toți, toate umplându-le și iradiind de lumină. Ea are în vedere valoarea și demnitatea persoanei umane creată după chipul lui Dumnezeu cu posibilitatea de a junge la asemănarea cu Creatorul Său printr-un act sinergic, de împreună lucrare cu harul divin prin credință și fapte bune.

Chipul cuprinde simultan două realități aparent contradictorii la prima vedere: particularitatea și comuniunea. A fi „chip” al lui Dumnezeu este fundamental diferit de a fi

¹ ***, *Demnitatea persoanei umane, valoarea cea mai de preț din lume*, în <http://www.catholica.ro/stiri>;

individ, deoarece chipul nu poate fi conceput în el însuși, ci numai în relația sa. Esența lui constă în faptul că este o revelație a adevărului ființei nu ca „substanță” sau „natură”, ci ca „mod de existență”.

Aceasta este înțelegerea profundă a Părinților capadocieni care vine să arate că omul ca ipostas arată un aspect deosebit: prin și în comuniune, „chipul” afirmă identitatea și particularitatea sa proprie. Astfel chipul este orizontul în care se descoperă adevărul despre ființă, nu ca simplă natură, subiect de individualizare și combinare, ci ca și chip unic al totalității și „universalității” ființei.

Esența iubirii creștine constă în a iubi și pe Dumnezeu și pe aproapele. Dorotheos de Gaza spune că iubindu-L pe Dumnezeu în măsura în care ne apropiem de El prin iubire, noi suntem uniți cu aproapele nostru în iubire.

În Morala creștină virtuțile culminează în iubire. Prin virtuți ajutam la formarea semenilor noștri cărora trebuie să le dovedim iubirea noastră nu numai prin cuvinte, ci și prin munca noastră față de ei.

Viața omenească (atât în sens creștin și duhovnicesc, cât și în sens biologic) este un dar al lui Dumnezeu. Pentru că ea vine de la Dumnezeu, stăpânul ei absolut este Dumnezeu însuși. Viața umană este o realitate irepetabilă, de aceea ea trebuie apărată și îngrijită în orice moment s-ar găsi purtătorul acesteia. Fiind creată de Dumnezeu, viața umană este intrinsec bună și merită ca totdeauna să fie respectată și apărată, fie că se va manifesta în mod plener, fie că va exista cu deficiențe datorită unor cauze cunoscute sau necunoscute. Ca ființe create, din punct de vedere biologic, prin vrerea lui Dumnezeu, intrăm în și ieșim din istorie. Acesta este un drept al persoanei umane, persoana care nu se epuizează însă între intrarea și ieșirea ei în și din istorie.

Persoana umană este expresia cea mai sublimă a activității creatoare a lui Dumnezeu. Adam și Eva, bărbat și femeie, sunt creați după „chipul lui Dumnezeu” (Fac. 1, 26). Dumnezeu este izvorul și destinul vieții umane create. „Chipul” Său se realizează în ființele umane nu atât prin atribute particulare (iubire, rațiune), cât prin calitatea personală distinctivă care le plasează deasupra altor ființe corporale. „Chipul lui Dumnezeu în om” este identificat de mulți dintre teologii greci ortodocși contemporani (Yannaras, Zizioulas, Nissiotis, Nellas) cu „personalitatea” umană: posibilitatea - ca dar divin - pe care o are omul de a intra în relație cu Dumnezeu, cu sine și cu alții, exersată în libertate și iubire. Noi suntem cu adevărat „persoane”, deci, doar atâta timp cât oglindim personalitatea esențială a lui Dumnezeu, caracterizată printr-o reciprocitate totală a iubirii împărtășite între Tatăl, Fiul și Sfântul Duh.

Obişnuim să denaturăm în limbajul cel de toate zilele sensul de persoană. Dar ceea ce numim în general „persoană” sau „personal”, se aplică mai degrabă individului și individualului. De multe ori confundăm și socotim aproape identici cei doi termeni – persoană și individ – ne folosim de acești doi termeni indistinct și indiferent, pentru a exprima același lucru. Însă cei doi termeni, persoană și individ, au o semnificație opusă. Individul este negația sau necunoașterea alterității persoanei, este existența umană cu proprietăți obiective ale naturii comune, cu comparații și analogii cantitative. Însă când vrem să definim o persoană, amănunțim proprietăți individuale și semne naturale care nu sunt niciodată „personale”, adică unice și de neînlocuit, chiar și atunci când reușim să exprimăm nuanțele cantitative cele mai detaliate ale singurățiilor individuale. Alteritatea personală nu se destăinuie și nu se lasă cunoscută decât în miezul în care participă la manifestarea personală sau la energia iubitoare și creatoare ce distinge persoana de natura comună. Această revelație și cunoaștere a alterității personale este cu atât mai totală cu cât evenimentul comuniunii și al relației se împlinesc în iubire. Iubirea este prin excelență calea spre

cunoaștere a persoanei. Alteritatea persoanei este chipul lui Dumnezeu în om², cunoscut prin cele cinci însușiri: rațiune, voință, sentiment, conștiință și libertate.

Conform teologiei ortodoxe, îl studiem pe om ca fiind chipul lui Dumnezeu, dar nicidecum pe Dumnezeu ca imagine transcendentă și absolutizată a omului. Chipul lui Dumnezeu în om se salvează tocmai prin caracterul tragic al libertății, modul personal de existență putând împlini sau veșteji „viața cea adevărată” a iubirii.³

Dacă suntem într-adevăr obligați, așa cum afirmă Yannaras, să ne confruntăm înaintea de toate cu „aventura existențială a libertății noastre”, aceasta se întâmplă întrucât căderea (individuală și colectivă) ne pune într-o continuă situație de a alege. Decizia noastră liberă de a ne răzvrăti împotriva voinței divine ne-a exilat din Paradis. Omul, potrivit Sfântului Vasile, „este un animal care a primit porunca de a deveni Dumnezeu”⁴, sau cum intitulează Panayotis Nellas lucrarea sa „*Omul, animal îndumnezeit*”. Cedând ispitei, ne-am înstrăinat de Dumnezeu și am trădat vocația noastră esențială. În Hristos avem posibilitatea progresării „din slavă în slavă” (II Cor. 3, 18) spre acea comuniune plină și perfectă cu Viața divină care ne oferă temelia indispensabilă pentru autentică umanitate sau personalitate. Totuși, nevoia constantă de a alege lumina și adevărul în locul întunericului și minciunii, ne angajează într-o permanentă luptă lăuntrică împotriva ispitei demonice și a tendințelor noastre de auto-idolatrie.⁵

Persoana umană își găsește demnitatea în însăși actul creator al lui Dumnezeu, care conform referatului crației, a făcut pe om din țărână cu mâna Sa după care a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie (Facere 2, 7). Așadar, omul este ființa unitară, în care chipul lui Dumnezeu nu se rezumă doar la suflet, ci cuprinde și trupul. Constituția omului are caracter dihotomic, fiind alcătuit de Dumnezeu din trup și suflet, dar această dihotomie își găsește unitatea în chipul lui Dumnezeu, care îmbrățișează atât sufletul, cât și trupul.⁶

Omul, în condiția paradisiacă, era el însuși constituit ca îmbinarea dintre elementul stihinic materialicesc și elementul spiritual care în fapt personaliza și configura dimensiunea umanului în reflectarea divinului. Astfel, fiind conceput încă de la zidire în vederea îndumnezeirii, omul avea în sine toate potențialitățile ce i-ar fi fost necesare pentru a atinge nivelul asemănării căruia îi fusese destinat prin creație. Creatorul a dat vrednicie deosebită făpturii noastre, prin aceea că, făcând-o după chipul Său, i-a oferit posibilitatea de a se face asemenea cu Sine, dăruindu-i și alte daruri, însă despre cugetare și cunoaștere nu putem spune propriu-zis că ni le-a dat de-a gata, ci ne-a făcut părtași la însăși podoaba firii Sale atunci când a pus în noi chipul Său. Puterea de cugetare, care e ceva spiritual și netrupesc, n-ar avea posibilitatea de a comunica sau de a împărtăși cuiva ceva dacă nu s-ar găsi vreun mijloc deosebit prin care să se facă cunoscută creația sa vie. De aceea ea a avut nevoie de o alcătuire organică prin care întocmai ca prin ciupirea cu un plectru să se atingă părțile sensibile ale vocii și astfel să se exteriorizeze unul sau altul din tonurile melodiei pe care le dorim.

² Christos Yannaras, *Libertatea Moralei*, traducere de Mihai Cantuniari, Editura Anastasia, București, 2004, p 16-18

³ *Ibidem*, p 19

⁴ Sfântul Vasile cel Mare apud John Breck, *Darul sacru al vieții*, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2001

⁵ John Breck, *Darul sacru al vieții*, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2001

⁶ Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *Iisus Hristos – Pantocrator*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005, p 168

Elementul definitoriu al chipului omului, este voința liberă, care în gândirea Sfântului Grigorie de Nyssa, voia liberă a omului este cugetată drept una dintre principalele trăsături dumnezeiești, care prin suflarea de viață ce l-a constituit pe om, au fost impregnate celui luat din țărână.

Însă așa cum întreaga constituire a cosmosului după stihii era determinată de armonia după rațiune, a tuturor contrariilor și a tuturor părților în acest întreg, la fel și constituția primordială a omului, a celui care nu fusese înveșmântat încă în haine și piele, era o constituție armonioasă. Căderea în păcat a determinat tocmai distrugerea acestei armonii, ieșirea omului din starea sa de echilibru între facultăți, inversarea ordinii sale. De aici și sensul moralității ca dezordine. Dizarmonia umană determină, prin reflectare, dizarmonia întregului deoarece, omul stătea ca finalitate pentru cosmos, or, căderea sa pune însuși cosmosul în condiția lipsei de finalitate, deci induce haosul ieșirii din teleologic.

Conceptul de armonie va sta ca determinant în toată spiritualitatea Sfântului Grigorie de Nyssa. Armonia cosmică se reflectă în armonia umanului și invers. Desăvârșirea va presupune atingerea reflectării celeilalte armonii, inclusiv armonia posedă un arhetip, iar acesta este Hristos.

În limitarea naturii hristice vizate ca armonie, părțile ce trebuie armonizate în om și care dau valoare demnității omului sunt rațiunea și simțualitatea, deci raportul ce trebuie restaurat este justul raport dintre logos și sarx, dar spațiul acestuia este sufletul, sufletul văzut nu doar ca simplu psihic, ci sufletul ca duh, ca sursă de viață a întregului care este omul. Sufletul nu este doar entelehie a umanului, dar este participant la două realități, fiind pe de o parte, suflarea de viață dată de Dumnezeu omului prin actul de creație, iar pe de altă parte, cel ce face ca întregul psiho-somatic să funcționeze, stând deci la întâlnirea dintre cele două lumi: natura simțuală și natura rațională.

Dar ceea ce dă valoare extraordinară omului, este unirea între suflet și trup în unitatea persoanei umane fiind o taină pentru că specia-om, care unește natura cu spiritul, reprezintă factorul spiritual conștient și liber inserat în natură ca suflet. Acest fapt dă posibilitate persoanei să facă un uz contingent de natură. Astfel că persoana noastră este spirit capabil de simțire și de cunoaștere prin simțuri, dar menținând conștiința de sine și libertatea și puterea mișcării sale prin mișcarea trupului.⁷

Natura umană, valoarea și demnitatea ei, ca unitate dihotomică, cu scopul de a face lumea transparentă pentru Dumnezeu, își are originea într-un act special creator al lui Dumnezeu. Dumnezeu suscită continuu libertatea oamenilor în atitudinea lor față de El prin rămânerea Sa într-un raport liber cu ei. Astfel fiecare persoană venită la existență reprezintă o modalitate nouă și continuată de manifestare a libertății umane⁸ în dialogul cu Dumnezeu și cu semenii, prin natură, pe care o organizează și o dezvoltă în mod corespunzător, dar reprezintă și o încadrare în responsabilitatea comună a tuturor pentru această operă.

Voința umană reprezintă caracterul dinamic al persoanei umane care se trăiește pe sine în mod conștient. Aceasta e liberă, fapt în care stă demnitatea omului, această libertate fiind semn al demnității persoanei create. Lucrarea creatoare, îndurătoare și judecătoare a lui Dumnezeu față de om nu e influențată și nici nu e influențabilă de această libertate. Omul are libertate de decizie în viața sa, nu și asupra vieții sale. Din această libertate rezultă alternativele veții pentru om. El poate alege între adevărata libertate a fiilor lui Dumnezeu și

⁷ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol.I, ediția a II-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p 261

⁸ *Ibidem*, p 265

falsa libertate a intereselor vitale și poftelor definite în mod autonom. Adevărata libertate răspunde la iubirea lui Dumnezeu cu iubire, falsa libertate se emancipează de Dumnezeu și merge pe căile ei, căci „Dumnezeu a dat oamenilor putința să aleagă liber și o existență fără relația conștientă și fericită cu El”.⁹

Însă ceea ce duce la schimonosirea și la distrugerea demnității persoanei este individualismul. Individualismul se opune universalismului; este ruptura persoanei umane cu universalul. Un astfel de individualism conduce la distrugerea omului deoarece libertatea implicată în el este izolată, separată de lume. Orice izolare, orice îndepărtare de lume conduce însă la subordonarea față de lume deoarece tot ceea ce ne este îndepărtat și străin reprezintă pentru noi necesitatea obligatorie.

Pentru individualist lumea este totdeauna o greutate care apasă asupra lui. Se poate spune că în individualismul extrem lumea este respinsă în afara individualității umane. În realitate este însă negată condiția cosmică a omului. Individualismul nu vrea să cunoască în om conținutul universal. În el omul dorește cu putere să se elibereze de lume, dar nu ajunge decât la subordonare deoarece separarea interioară de univers are ca rezultat necesar dependența exterioară. Individualismul, spune Nikolai Berdiaev, poate să fie simptomul crizei universale, dar el rămâne încă în perioada antecreatoare a lumii și voința care se manifesta în el este o non-libertate.

O astfel de formă a existenței umane stă la baza fărâmițării sociale actuale, a pulverizării noastre în grupuri izolate și menținute în granițele artificiale, în care nu se urmărește decât autoafirmarea în sine. Acest antiuniversalism distrugător este caracteristic schismei individualităților.

Vitalismul îl determină pe om să-și piardă adevărata libertate spirituală ce i-o conferă credința, edificarea personală aflată în ea, pentru a deveni sclavul propriului său trup, victima fatalei sale disocieri. Cauza apariției acestui neo-păgânism - după expresia lui Visser't Hooft, unul din pionierii mișcării ecumenice - constă în dualismul dintre suflet și trup pătruns în creștinismul și cultura apuseană prin intermediul filierei augustinienă.

Condiția de persoană aparține fiecărei ființe umane în virtutea unei relații singulare și unice cu Dumnezeu. Acest moment personal în antropologie, descoperit prin gândirea creștină, pune în evidență un raport de analogie: după cum Dumnezeu care l-a creat pe om după chipul Său este personal, tot astfel omul nu este în mod unic „natura”.

Acest aspect al chipului lui Dumnezeu din om este, după Lossky, repercursiunea teologiei trinitare în antropologia creștină. Chipul dumnezeiesc în om este un chip al Treimii. În el vedem reproducerea misterului trinitar și de aceea omul reflectă în sine structura și viața acestui mister.

Vitalismul poartă în el însuși propria sa profanare, germenul dezintegrării, opus principiului unității. Iluzia unirii pe care o anunță este însoțită totdeauna de o reacție, de o întoarcere, de o divizare. Pe de altă parte, energia antrenată în acest sens nu mai are un caracter creator, fiind legată în plus de pierderea personalității în specie. Numai transfigurarea acestei energii prin iubire, creatoare - așa cum se întâlnește în creștinism - poate depăși necesitatea naturală, necesitate care duce treptat la renunțarea față de orice expresie a sufletului. Iubirea creatoare este singura ce poate stimula o astfel de expresie făcută vizibil pe fața celui iubit, este drumul care conduce la descoperirea secretului unei fețe, a înțelegerii persoanei până la profunzimea ființei sale. Fața altuia nu mai constituie un

⁹ Jürgen Henkel, *Îndumnezeire și etică a iubirii în opera părintelui Dumitru Stăniloae*, traducere de diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2003, p 292

mijloc de interpretare conformă tendințelor instinctuale, ci locul unei epifanii, care ne face să trecem de la „teamă de altul la teama pentru altul”.

Dar adevărata comuniune se realizează prin sentiment, prin iubire, ca și parte edificatoare a Chipului, iubirea fiind adevărata coordonată a desăvârșirii spirituale.

Sfântul Vasile cel Mare vede în această unire o nevoie organică: „*Nimic nu este mai propriu naturii noastre decât să fim în comuniune unii cu alții, să avem nevoie unii de alții, să iubim pe cei care sunt de același gen*”.¹⁰

Solipsismul, caz particular al egocentrismului, constă în a nu atribui realitate decât eului propriu și a nu vedea în alții decât reprezentări, în a nu le recunoaște decât o realitate diminuată și secundară: aceștia nu sunt considerați decât în perspectiva eului însuși, ca mărturisitori ai valorii sale sau instrumente ale interesului său; ei nu există decât „în raport cu el”. În ochii lui, ceilalți oameni au o existență, dar o „existență de umbră”, o existență care în modalitatea sa nu este decât relativă la acest eu, la „realitatea” lui.

Iubirea ca formă fundamentală de comunicare și comuniune dintre mine și celălalt, nu este posibilă decât într-o religie cu un Dumnezeu personal, ce se comunică persoanei umane. Ea nu este posibilă în afara relației interpersonale. Persoana transcendentă este singurul izvor al iubirii, iubire concepută după modelul triadic. Cu toată forța ei, iubirea nu lucrează fără voință. Iubirea se naște din voință și nu trezește ecou în subiectul vizat fără ca acela să vrea. Iubirea este numai un mare ajutor pentru a se produce iubirea în cel avizat. Iubirea este de altfel, dovada existenței noastre eterne și mijlocul desăvârșirii noastre.¹¹

Dar iubirea se caracterizează prin acest paradox: pe de o parte, unește subiectele ce se iubesc, pe de alta, nu le confundă. Iubirea duce un subiect spre altul, fără să le confunde, căci în acest caz iubirea ar înceta. Ea ar ucide persoanele ce se iubesc și nu le-ar asigura existența netrecătoare. Paradoxul acesta nu se poate explica altfel, decât prin iradierea iubirii, ca energie ce se comunică de la o persoană la alta, fără ca ele să se epuizeze în această comunicare.¹²

Teologia românească cuprinde pagini impresionante cu privire la funcția comunitară a iubirii. Transpunerea prin iubire în adâncul intimității altuia, nu constituie numai calea celei mai adânci cunoașteri, dar în același timp ea marchează și calea celei mai strânse înfrățiri sau comuniuni dintre persoanele omenești. Prin fuziunea vieții intime proprii cu viața intimă a celuilalt, prin reciproca învăluire în căldura inimii, iubirea izbutește să-i lege pe oameni unii de alții. Dar iubirea nu înseamnă numai deschiderea și lansarea persoanei proprii către celălalt, numai hotărârea de a te dăruți numai tu, ci mai înseamnă intenția și voința de a realiza o comuniune cu el. O comuniune nu se realizează decât dacă iubirea pe care i-o arăți cuiva este luată în seamă și i se răspunde cu o iubire asemănătoare. Numai când celălalt răspunde pozitiv solicitărilor lansate de iubirea ta, numai când iubirea devine un dialog, se poate vorbi de înfăptuirea unei comuniuni.¹³

De altfel, Morala Bisericii este o morală de comuniune care se identifică cu conținutul ontologic al adevărului eclezial: adevărul vieții care este comuniune. Comuniunea constituie viața. Existența este un eveniment de comuniune. Comuniunea este pentru Biserică un

¹⁰ Sfântul Vasile cel Mare apud Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1993, p 20

¹¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1993, p 20,124 și 166

¹² Idem, *Ascetica și mistica Bisericii Ortodoxe*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002, p 47

¹³ Pr. Prof. Dr. Dumitru Belu, *Despre iubire*, Editura Omniscope, Craiova, 1997, p 29, 111 și 115

eveniment ontologic. Nu o emanație sau o consecință a evenimentului ontologic, ci un eveniment constitutiv al Ființei. Comuniunea constituie viața, dar constituie deopotrivă și morala vieții, dinamica vieții, impulsul și mișcarea ce împlinesc viața. Dacă obiectivăm definitiv evenimentul ontologic al comuniunii în dimensiunea lui istorică și fenomenologică, rămânem prizonierii metafizicii identităților conceptuale convenționale, înlocuim pur și simplu cu ideea comuniunii concepția ontică a Ființei-în-sine. Astfel, libertatea și alteritatea definesc evenimentul ontologic al comuniunii: nu există comuniune fără alteritatea și fără libertatea participării la comuniune. Libertatea și alteritatea sunt împlinirea ipostatică a vieții, adică a evenimentului existențial al persoanei. Libertatea persoanei ipostaziază viața, evenimentul ontologic al comuniunii. Numai în această viziune, comuniunea nu este un dat obiectiv, ci o înfăptuire existențială personală de autenticitate a vieții.¹⁴

Constatăm cu spaimă că pe stradă, în fabrici, în familie, se înmulțesc „măștile” și dispar „persoanele”. Oamenii dețin roluri de obicei lipsite de viață. Seamănă din ce în ce mai mult cu accesoriile unui mecanism, nu mai sunt „persoane”. Foarte adesea avem sentimentul că suntem într-un dans „sui generis” al unor persoane deghizate, unde participanții își ascund identitatea, cu o notă originală care constă tocmai în faptul că, de fiecare dată când se îndepărtează o mască, apare o alta. Într-o astfel de criză de autenticitate a omului, este imposibil ca viețuirea împreună să devină comuniune reală. Oamenii, când nu se mai iubesc, nu mai pot fi sinceri, deschiși, ci, fiind egoiști, se prefac, își ascund adevărata față și adevăratele intenții.¹⁵

„Măștile” pe care le poartă oamenii postmoderni au generat fenomenul neîncrederii în relațiile interumane, o suspiciune generală, care face ca nici un om să nu mai aibă încredere totală în celălalt. Lipsa încrederii poartă cu sine frica omului de semenul său și toate acestea contribuie la accentuarea stării de stress și nesiguranță. Cauza de căpetenie a acestei situații dramatice în care trăiește omul postmodern se află în împotrivirea sa față de Dumnezeu și față de Adevărul revelat. În locul lui Dumnezeu el preferă să cheltuiască multă energie, să constituie noi și noi instituții omenești, să trăiască în frică și nesiguranță și toate acestea fără să fie sigur vreodată dacă adevărul și dreptatea au fost restabilite.

CONCLUZII

În vremea noastră se creează noi și noi instituții în scopul apărării vieții și drepturilor omului. Într-adevăr, o lume fără Dumnezeu nu se poate conduce decât cu arma. Pe omul postmodern pericolele îl pândesc la tot pasul, căci peste tot mișună cei ce cred că „totul este permis” și nu au respect pentru viața umană, pentru demnitatea persoanei¹⁶, totul se rezumă la consumism, individualism și secularism, fiindcă sunt postmoderni și a fi postmodern înseamnă a nu mai crede în Dumnezeu și, deci, nici în valoarea omului.

Dar toate aceste suferințe pe care le-a provocat gândirea modernă și postmodernă omului constituie la un loc o adevărată tragedie pe care o trăiește omul astăzi și care se accentuează cu fiecare zi. De aceea, astăzi se vorbește mai mult de crize decât de bucurii, mai mult de teamă decât de speranță; mai mult de ceea ce-i desparte pe oameni decât de ceea ce-i apropie. Criza spirituală, criza morală, criza politică, criza economică, criza administrării, criza familiei, criza educațională și criza culturii de care se vorbește atât de mult astăzi, nu

¹⁴ Christos Yannaras, *op.cit.*, p 223-225

¹⁵ Pr. Conf. Dr. Vasile Citirigă, *Omul fără Hristos*, în <http://www.crestinortodox.ro/editoriale/70257-omul-fara-Hristos>

¹⁶ *Ibidem*

sunt altceva decât expresii ale tragediei pe care o trăiește societatea postmodernă ca urmare a despărțirii ei de Dumnezeu.¹⁷

Tragismul omului și cel al societății, provin în cea mai mare măsură din ateism. Într-adevăr, ateismul, aprofundat până la limitele sale logice, îl duce pe om la pierzare, pentru că este o învățătură perfectă a imoralității, a răului și a morții. Ateismul postmodernității este vinovat de pierderea sensului și curajului de a trăi, de distrugerea simbolisticii tradiționale privitoare la relația dintre bărbat și femeie, dintre tată, mamă, și copil, și dintre toți oamenii în general. În același timp, căutarea sensului, coroborată cu conștiința că acesta pentru el s-a pierdut, îi provoacă omului neliniște, stare de stres, nervozitate, împrăștiere, angoasă, și toate acestea fac din om o biată ființă alienată, care simte că este înstrăinată și abandonată.

Reacțiile omului la tragismul propriu sunt diverse și pe unele le-am enumerat mai sus, dar fenomenul care exprimă cel mai bine totala dezorientare și neliniște a omului, este fenomenul criminalității, care desfigurează chipul omului și demnitatea sa.¹⁸

Astăzi toată lumea este de acord că viața devine tot mai insuportabilă, lumea tot mai nesigură, că fericirea este în epoca noastră o iluzie și că răutatea, invidia, neîncrederea, perfidia, ura, lipsa milei, egoismul, ferocitatea ș.a.m.d. pe zi ce trece răcesc, în mod vizibil, relațiile dintre oameni. Așa cum spune un ierarh ortodox contemporan, tragismul omului și sentimentul firii sale contradictorii sunt din ce în ce mai intens evidențiate de către evenimentele istorice.¹⁹ Căci astăzi răul nu mai este o realitate particulară, izolată și neextinsă, ci, datorită tehnicii actuale, el devine repede realitate universală, influențând istoria planetei.

Pentru om nu există altă soluție decât întoarcerea la Hristos, fiindcă, de la întruparea Logosului, omul este legat prin însuși destinul său de Hristos. Venirea lui Iisus Hristos în lume sau întruparea Fiului lui Dumnezeu, aduce în lume nu o Lege și o Rațiune, ci însăși Legea și însăși Rațiunea, nu o oarecare concepție de viață, ci suprema concepție de viață. În Iisus Hristos ni se descoperă măsura tuturor lucrurilor și a tuturor valorilor din această lume. Precum El este centrul timpului, de la care numărăm anii spre începutul lumii și spre sfârșitul ei, tot astfel este măsura la care raportăm nivelurile de viață atinse înainte de El sau după El. Despărțirea omului de Dumnezeu ca urmare a gândirii moderne și postmoderne, a determinat pe om să se considere „măsura tuturor lucrurilor” și să adopte o concepție de viață care nu corespunde nici destinului său pământesc și nici aspirațiilor înalte pentru care a fost creat. În această alegere liberă se află originea dramei omului și societății contemporane.

Pentru creștin, idealul împlinirii în Hristos constă în a ajunge „la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos” (Efeseni 4,13).

¹⁷ *Ibidem*

¹⁸ *Ibidem*

¹⁹ *Ibidem*

BIBLIOGRAFIE:

- [1] Belu, Dumitru, *Despre iubire*, Editura Omniscope, Craiova, 1997;
- [2] Breck, John, *Darul sacru al vieții*, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2001;
- [3] Citirigă Vasile, <http://www.crestinortodox.ro/editoriale/70257>
- [4] Henkel, Jürgen, *Îndumnezeire și etică a iubirii în opera părintelui Dumitru Stăniloae*, Editura Deisis, Sibiu, 2003;
- [5] Lemeni, Adrian, *Sensul eshatologic al creației*, ediția a II-a revizuită, Editura ASAB, București, 2007;
- [6] PopescuDumitru, *Iisus Hristos – Pantocrator*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005;
- [7] Stăniloae, Dumitru, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol.I, ediția a II-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996;
- [8] Stăniloae, Dumitru, *Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1993;
- [9] Stăniloae, Dumitru, *Ascetica și mistică Bisericii Ortodoxe*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002;
- [10] Yannaras, Christos, *Libertatea Moralei*, Editura Anastasia, București, 2004;
- [11] <http://www.catholica.ro/stiri>.